

Gert Petersens tale ved Socialistisk Folkepartis landsmøde

Taler

Gert Petersen
Partiformand for Socialistisk
Folkeparti

Dato

11. maj 1990

Sted

Greve

I. DEN GLOBALE SITUATION.

1. Både hvad angår de internationale relationer og en lang række grundlæggende spørgsmål af betydning for klassekampen, har perioden siden sidste landsmøde været den mest omkalfatrende siden afslutningen af anden verdenskrig. Ja, konsekvenserne af revolutionsåret 1989 berører forhold, der har rødder tilbage i forrige og begyndelsen af vor århundrede. Danmarks eksistens som en del af et større hele er blevet mere åbenbar end nogensinde: vi må forholde os aktivt til udviklingen i Vesteuropa og til et spørgsmål som Tyskland som enhedsstat, til militæropgavernes skæbne, til samarbejdsformer i Europa, til spørgsmål som: hvilket Europa vil vi have? Hvilket Europa vil vi arbejde for? Også arbejderbevægelsens skæbne berøres dybt af forandringerne: er delingen fra 1917 overvundet? Har socialismen lidt nederlag, eller står kampen for socialisme overfor et nyt opsving? Hvilken rolle vil den nationale og den internationale slagmark spille i fremtiden i arbejderbevægelsens kampe?

Det er naturligt, at de revolutionære forandringer må sætte et meget stærkt præg på denne beretning.

2. Af den grund skal vi dog ikke glemme brændpunkterne udenfor Europa eller de globale sikkerhedspolitiske spørgsmål.

2.1. I Mellemlamerika er situationen grundlæggende ændret efter sandinisternes valgnederlag i Nicaragua. Nederlaget var udtryk for USAs overvældende magt, der gennem blokade og borgerkrig skabte fattigdom og bred utilfredshed i Nicaragua, men skyldes også den formynderiske linie, der kom til at præge sandinisterne i deres magtposition. Under alle omstændigheder er det vigtigt, at

demokratiet bevares, og at der skabes koalitioner, som ad demokratisk vej kan forsvare den brede befolknings interesser og forberede et come-back for sandinismen.

2.1.2. USAs invasion i Panama er et andet udtryk for, at Washington satser alt på at bevare kontrollen med, hvad der i USA anses for "baglandet", og at man for tiden har held med sig. Vi har ingen som helst sympati for Noriega; men det var helt uacceptabelt, at han blev afsat som følge af udenlandsk invasion. Begrundelsen var også det rene hykleri, – USA har i årevis accepteret forbryderiske diktatorer i Latinamerika, blot de støttede USAs politik.

2.1.3. Udviklingen sætter Cuba i en særligt vanskelig situation. Også i dette tilfælde må vi på det skarpeste vende os mod enhver indblanding fra supermagts side, det være sig i form af økonomisk blokade eller direkte gennem militære aktioner. Men samtidig er det indlysende, at magts arrogance udgør en indre trussel i Cuba. Hvis ikke styret hurtigt udvikler demokratiske forhold, vil det med sikkerhed ikke kunne overleve frie valg og USA vil ad fredelig vej score gevinsten.

2.2. Konflikterne fortsætter i Afghanistan, Cambodja, Angola, Eritrea og Vestsahara. Udviklingen er præget af en sovjetisk afvikling af engagementet, mens USA kun nølende følger trop. I Afghanistan har USA indtil nu blokeret for en gensidig aftale med Sovjet om stop for alle våbenleverancer, og i Cambodja støtter USA og vestmagterne samt Kina stadig den PolPot-dominerede koalitionsregering; her er dog forhandlinger i gang, som kan føre til en afslutning på borgerkrigen.

2.2.1. SF udtrykker sin solidaritet med uafhængighedsbevægelserne i Eritrea og Vestsahara. Vi vender os skarpt mod enhver tendens til at gengive Khmer Rouge magten i Cambodja. Vi er tilfredse med aftalen om sikring af Angolas selvstændighed, men vender os imod USAs fortsatte støtte til Unita-oprørsbevægelsen. Vi glæder os over, at der ikke mere findes fremmede (sovjetiske) tropper i Afghanistan, og finder, at tiden nu må være inde til et stop for alle udenlandske våbenleverancer, så der kan komme forhandlinger i gang om en politisk løsning på borgerkrigen.

2.2.2. Namibias opnåelse af selvstændighed og SWATs valgsejr er af den største positive betydning. Udviklingen her er også et vidnesbyrd om den positive rolle,

FN kan spille under de nye betingelser. Uden FN havde det ikke været muligt.

Det er vort håb at FN ligeledes kan komme stærkt ind i billedet i de andre brændpunkter, både som mæglende faktor og gennem udsending af overvågningsstyrker.

De omkostninger, dette vil påføre FNs medlemsstater, vil være givet godt ud.

2.3. Også i selve Sydafrika er der fremskridt at spore. Det er indlysende, at apartheid-politikkens dage er talte.

Men trods løsladelsen af Mandela og andre og tilladelsen af politisk aktivitet er der et godt stykke endnu, inden apartheidsystemet er afskaffet. Derfor er det alt for tidligt at ophæve sanktionerne. SF tilsiger fuld solidarisk støtte til ANC i kampen for "en person – en stemme"-princippet fulde gennemførelse.

2.4. I situationen i Israel/Palæstina er der ingen reelle fremskridt at spore, trods PLOs imødekommenhed og anerkendelse af Israels ret til at eksistere. Chauvinismen har stadig et stærkt tag i Israel, og også PLO-ledelsen er under kritik fra de mere utålmodige. Intifada'en fortsætter og den har vor fulde støtte. Men det er åbenbart, at kun en politisk forhandlingsløsning kan afslutte konflikten. Gennem denne må palæstinenserne sikres retten til deres egen stat i Vestbredden/Gaza, og Israel må sikres retten til at eksistere indenfor anerkendte grænser.

2.5. Generelt er situationen i den tredje verden kendetegnet af fortsat krise. Gældskrisen antager stadig mere omfattende dimensioner, og den sociale uro er voksende i Latinamerika, Afrika og Asien. Den forudsatte overførsel af midler fra Vesten til Østeuropa vil forværres situationen i den tredje verden. Samtidig ser det ud til, at USA og andre vestmagter lægger den største vægt på at bevare deres indflydelse, både økonomisk og militært. Det er måske hovedårsagen til, at Vesten hidtil har bandlyst enhver diskussion om flådenedrustning.

2.6. På det militærpolitiske område undergår situationen betydelige forandringer, især som følge af den ændrede sovjetiske politik. Denne har ført til betydelige ensidige militær-nedskæringer i Warszawapagten (WAPA) og sovjetisk troppetilbagestrækning fra WAPA-stater. Der er desuden opnået principiel enighed om en europæisk nedrustningsaftale i en sådan grad, at en

traktat herom kan ventes underskrevet i år.

Ligeledes er der betydelig optimisme om indgåelse af en meget vidtgående aftale mellem USA og Sovjet om nedskæring af de strategiske atomstyrker.

2.6.1. Alligevel er der langt endnu, før situationen er tilfredsstillende. Især må det vække bekymring, at vestmagterne hidtil har nægtet at forhandle om nedrustning på det sømilitære område, og at spørgsmålet om taktiske atomvåben i Europa fortsat er uafklaret. Det er heller ikke acceptabelt, at Frankrigs, Englands og Kinas atomvåben stadig holdes uden for forhandlingerne.

2.6.2. Ikke desto mindre må man – under forudsætning af at denne udvikling fortsætter – forvente en dramatisk udvikling på det militære og det sikkerhedspolitiske område, især i Europa men også globalt. Det skyldes, at det trusselsbillede, som i 40 år har været Vestens motiv for oprustning, er ved at forsvinde.

Både i Vesteuropa og i USA vil de ledende lag komme under et voksende pres fra offentligheden for at få dem til at tage konsekvensen heraf og indlede vidtgående nedrustning. Selve pagtsystemerne vil forekomme mere og mere forældede. SF finder, at tiden nu må være inde til at begge parter begynder at forhandle om ophævelse af både NATO og WAPA og fjernelse af alle udenlandske tropper og baser fra fremmed jord. Der bør i stedet skabes en ny sikkerhedspolitisk orden, på meget lavt militært niveau, baseret på tillid og gensidighed,

2.6.3. Så vidt kommer vi i midlertid ikke uden en stærk politisk indsats, hvor alle kræfter, der er imod styrke- og blokpolitik, må gøre sig gældende. Den militære traditionalisme er fortsat stærk, både i øst men især i Vest. I Frankrig og England fastholdes oprustning og styrkepolitik, næsten som om intet var sket.

Atomkrigsskibet Ark Royal provokerende besøg i København er et eksempel herpå, og i USA presser Pentagon på for yderligere oprustning og fortsat konfrontation med Sovjet; som undskyldning anføres nu "den store usikkerhed" i stedet for den massive trussel". Med samme begrundelse afstod den danske forsvarskommission fra at drage klare nedrustningskonsekvenser af udviklingen. Men styrkepolitikens fortalere får stadigt sværere ved at finde argumenter, og der består gode muligheder for, at et offentligt pres kan tvinge dem til tilbagetog. Tilgængeld er dette pres fra offentlighedens side ubetinget

nødvendigt. Det gælder både i USA og i Vesteuropa – og dermed også herhjemme.

II. SITUATIONEN I EUROPA.

1. Et nyt Europakort er under udformning i bogstavelig forstand ved foreningen af det de to tyske stater, i mere overført forstand derved, at hvor Europa siden 1946-48 har været delt i stater med demokratisk styreform og stater med diktatorisk styreform, vil den demokratiske form stort set være rådende over hele Europa (indbefattet Sovjetunionen). Samtidig sker der en generel åbning af landegrænserne i hele verdensdelen, for almindelig menneskelig trafik, kulturudveksling og økonomisk samkvem. Selvom de militære pagter fortsat består, er den ene af dem, WAPA, næppe mere operationsdygtig som krigsinstrument, og trusselsbillederne er i opløsning; også indenfor NATO stilles stadigt hyppigere spørgsmålet om, hvad man skal med den militære blok idag. Endelig former der sig en økonomisk politisk omgruppering af staterne, som det foreløvrigt er svært at se udgangen på.

2. Den fundamentale forandring, som er årsagen til alle de andre forandringer, er den demokratiske revolution i Øst- og Centraleuropa. I årevis har folkene i disse lande drømt om skabelse af demokratiske forhold, og af og til gjort oprør for at erhverve dem, men at det blev muligt for dem i 1989 har følgende årsager:

a) Gorbatsjov-reformerne i Sovjet som i sig selv har antaget karakter af revolution – hvis hidtidige sikkerhedspolitiske højdepunkt bestod i opgivelse af Bresjnev-doktrinen (hvorefter Sovjet kørte folkedemokratierne i stramme tøjler og forbeholdt sig ret til intervention, hvis de fraveg hovedlinien). Det betød, at det folkelige pres kunne slå igennem og tvinge magthaverne bort; deres gamle garantimagt kom ikke magthaverne til hjælp, men lagde oven i købet selv pres på dem for at få dem til at afstå fra at sætte deres interne magtapparat ind mod det folkelige pres.

b) Mange års indsats fra fredsbevægelsernes side i Vesten havde gennem den offentlige meningsdannelse påvirket regeringerne og fået dem til at anskue forandringer i Vesteuropa på en helt anden måde end i den kolde krigs tid.

F.eks. var kravet om ikke-ankendelse af Oder-Neisse grænsen et hovedpunkt i NATOs politik indtil omkring 1970, i godt 25 år; idag lægger samdige

vestmagter pres på Forbundsrepublikken for at få den til at anerkende grænsen. I mange år var det ligeledes NATOs – og især USAs politik at befri Østeuropa, dvs. at vinde de Østeuropæiske lande for den vestlige blok. Idag lægger samtlige vestmagter vægt på at understrege, at de ikke vil udnytte situationen og spørgsmålet om udtræden af WAPA (som var et hovedspørgsmål indtil omkring 1970) er ikke blevet rejst fra vestlig side. Også fra vestlig side er dermed ydet et bidrag til skabelse af det klima, der har muliggjort forandringerne. Men at Vesten nu yder det bidrag, skyldes i høj grad den debat, som over årene blev sat igang af alle de kredse, der var mod den kolde krig.

3. Den demokratiske revolution er overalt kendetegnet af ophævelse af kommunistpartiernes magtmonopol og afholdelse af frie valg. Hertil hører indførelse af fri debat, ophævelse af censuren og den politiske overvågning og forfølgelse, og indførelse af fri forenings- og partidannelse. De frie valg vil afgøre, både hvilken politisk kurs hvert land vil følge, og hvilken økonomisk-social struktur der skal efterfølge systemer med mere eller mindre total nationalisering og økonomisk centralstyring. Resultaterne af valgene vil givetvis blive forskellige fra land til land, bortset fra at de gamle kommunistpartier – også i en omdannet skikkelse – overalt vil lide nederlag. Det er straffen for at have opbygget og forvaltet en struktur, der dels var baseret på undertrykkelse, og dels i de fleste tilfælde var ude af stand til at indfri de positive løfter, bl.a. om social retfærdighed, som var en del af strukturens ideologi.

3.1. Det er derimod tvivlsomt, om denne demokratiske revolution indtil videre vil berøre det formelle medlemskab af WAPA. Modsat situationen for en snes år siden synes det at være accept af tanken om, at Sovjetunionen har en legitim sikkerhedsinteresse i pagten. Men presset for at få de sovjetiske tropper ud, fra de Østeuropæiske lande vil givetvis tage til, og alt tyder på, at Sovjet er indstillet herpå. Der kan også forventes et pres for at få ændret WAPAs struktur med henblik på ligeberettigelse mellem deltagerne. Og endelig er det sandsynligt, at de Østeuropæiske lande, der reelt ønsker at frigøre sig fra blokpolitikken, i stedet for krav om udmeldelse af WAPA vil føre sig stærkt frem med forslag om total ophævelse af begge blokke og tilbagetrækning af samtlige udenlandske tropper fra de europæiske lande, sådan som Vaclav Havel, allerede har gjort det.

3.2. I økonomisk henseende tiltrækkes de nye demokratier mere og mere af EF. I begyndelsen talte de mest om EFTA, men i givet fald opfattes EFTA som en mellemstation; på længere sigt er det EF-medlemskab, de ønsker, og det lægger

de ikke skjul på. Det mest udviklede af landene, Tjekkoslovakiet, sigter direkte på EF, uden EFTA som mellemstation. – Baggrunden er de økonomiske fordele, de mener at kunne opnå ved EF-medlemskab, men formentlig også en frygt for at blive gjort til en slags "baggård" i økonomisk og erhvervspolitisk henseende, hvis de ikke selv er med i beslutningsprocessen på samme måde som f.eks. Spanien og Portugal, som også er tilbageblevne i forhold til de gennemindustrialiserede EF-lande.

4. Det følger heraf, at den demokratiske revolution i Østeuropa umiddelbart rejser spørgsmål af stor betydning for blokpolitikens fremtid og udformningen af EF-politikken. Disse spørgsmål vender vi tilbage til. Men udover dem har revolutionen betydning på et helt specielt felt, der vedrører forholdet mellem de to tyske stater.

5. Åbningen af grænsen mellem DDR og Vesttyskland har fået en dynamisk, næsten uoverskuelig effekt. Fra vesttysk side (både i regeringen og i SPD) rejstes hurtigt kravet om en gradvis genforening (konføderative strukturer, der til sidst skulle blive til en forbundsstat), fra østtysk side var man lidt mere tilbageholdende. Men både den fortsatte østtyske udvandring og den underminering af den østtyske økonomi, der (på grund af forskellen i købekraft og den for DDR ugunstige vekselkurs) er følgen af de åbne grænser, er med til at gøre situationen uholdbar; hertil kommer en dramatisk vækst i østtyskernes interesse i genforening. De vil utvivlsomt komme til udtryk ved de frie valg i DDR. Spørgsmålet er derfor ikke, om tysk genforening står på dagsordenen, men om hvordan den bliver gennemført.

5.1. I de andre europæiske stater er der betænkelighed ved genskabelse af et samlet Tyskland, også selvom det sker på et mindre territorium. Årsagen er den dominans, som et Tyskland på 80 mio. tyskere vil opnå økonomisk og politisk; i tilfælde af en ny højrebølge i dette stærke Tyskland kan det også få sikkerhedspolitiske følger, i hvert fald i form af pres på nabostaterne ("revanchisme"). Selvom det sidste ikke forekommer sandsynligt idag, eksisterer denne frygt. Derfor har der været enighed mellem Vest og Øst (udenfor de tyske stater) om, at en genforening må omgærdes af betydelige garantier. Blandt disse er over hele linien en forudgående anerkendelse af Oder-Neissegrænsen, og at de fire sejrherremagter forbeholder sig deres ret, hvorefter en genforening kræver deres godkendelse. Men i hvert fald for tiden er det vanskeligt at afgøre, hvilke krav de stiller til godkendelsen; enige synes de ikke at være. Her er spørgsmålet

om alliancerne af afgørende betydning.

5.2. Der kan næppe opnås enighed om godkendelse af genforeningen, før der er skabt sikkerhed for, at et samlet Tyskland ikke bliver nogen ny trussel eller at det ikke forrykker den eksisterende balance i Europa. Accept af genforening er givetvis betinget af en forstærket nedrustningsproces og nye blokarrangementer; enten det er tysk neutral eller afmilitarisering af dele af Tyskland, koblet med en ny gensidig sikkerheds- og kontrolordning – under alle omstændigheder en europæisk nyordning. I så fald en forståelse om afvikling af blokkene over en årrække. På den baggrund kan en tysk genforeningsproces blive en positiv faktor i den europæiske afspænding, en dynamo for nyordningen. Derimod kan genforeningsprocessens negative følger, hvis den forceres frem af de to tyske stater, uden at der er skabt tryggere forhold i Europa og omkring Tyskland. I så fald vil processen forståeligt nok blive bremset udefra, men det kan resultere i en tysk-nationalistisk bølge og nye spændinger af uoverskuelig karakter.

6. Overhovedet vil det sikkerhedspolitiske arrangement i Europa – hidtil baseret på de to blokke og supermagternes gensidige afskrækkelse – komme ud for rystelser, som det ikke kan overleve på bare lidt længere sigt. Det trusselsbillede, der begrundede blok- og afskrækkelsesstrategien og resulterede i fredstruende kaprustning, er under hastig nedbrydning. Ingen kan idag forestille sig de demokratiske østeuropæiske lande som deltagere i en aggression mod NATO. Med de ensidige nedrustningsskridt og den forhandlingsvilje, Sovjet har demonstreret, er frygten for sovjetisk aggression svindende. Ensidige sovjetiske troppetilbagetrækninger vil udløse krav i Vesten om tilsvarende skridt. Der er allerede et voldsomt pres på Wien-forhandlingerne om gensidige tilbagetrækninger og radikale nedrustning til et fælles, langt lavere niveau. Enighed herom – formentligt 1990 – vil udløse yderligere krav om nedrustning.

6.1. Disse tendenser møder modstand fra traditionalisterne og det militærindustrielle kompleks på begge sider, dog især den vestlige. Men hvis Sovjet fastholder holder sin hovedlinie, har traditionalisterne næppe mange chancer. Ideer som at skabe et stærkt (vest)europæisk forsvar, f.eks. i form af WEU (Vesteuropæisk Union), når USA trækker sig helt eller delvis ud, vil forekomme latterlige og overflødige, når der helt åbenbart ikke er nogen trussel at forsvare sig imod, og når end ikke PR-industrien er i stand til at fremtrylle en

sådan trussel. De nye demokratier i Østeuropa vil spille en væsentlig rolle i arbejdet for at overvinde konfrontationen; det er f.eks. bemærkelsesværdigt, at CSRs præsident, Vaclav Havel, foreslår, total tilbagetrækning af alle udenlandske styrker i Vest og Øst og taler om et "afmilitariseret Europa", og at den polske regering taler om institutionalisering af Helsinki-processen som et nyt sikkerhedsarrangement i stedet for pagterne. Som nævnt kan den tyske genforeningsproces trække i samme retning; det er allerede klart at Vesttyskland ikke vil tillade en ny raketudstationering. I Vesten iøvrigt har både Holland og Belgien udtrykt ønske om ensidige militærereduktioner. De er foreløbig blevet bremset af NATO, men det er tvivlsomt, hvor længe den bremse kan holde.

6.2. På den baggrund er det givet, at der i 90'erne vil blive sat spørgsmålstegn ved de militære blokkes eksistens. Der er reel mulighed for, at både NATO og WAPA er forsvundet inden årtusindskiftet. I så fald må blokkene afløses af ensikkerhedsordning på lavt militært niveau, baseret på solidaritet og gensidig kontrol. Her kan Helsinki-mekanismerne og måske FN spille en væsentlig rolle.

6.3. Forudsætningerne for at komme så vidt er dels et voksende pres fra den europæisk-amerikanske befolknings side, dels en fortsættelse af Gorbatsjovs politik – som igen forudsætter, at udviklingen ikke antager en kaotisk eller ufredelig karakter-, og endelig at den gamle orden ikke afløses af en "balkanisering" med frit løb for nationalistiske strømninger, der kan antage fascistiske træk. Denne risiko eksisterer, og det er nødvendigt at være på vagt overfor sådanne tendenser.

Derfor må hele processen baseres på principperne i Helsinki-slutakten.

7. Også for EF, som med sine 12 lande med ialt 350 mio indbyggere er en helt afgørende økonomisk faktor i Europa (endda med politiske overtoner), rejser den demokratiske revolution i Østeuropa nye og formidable problemer.

7.1. Udsigterne for den politiske union, som mange i EF havde forestillet sig, er blevet meget usikre. Åbningen af grænserne østpå har ført til et modsætningsforhold mellem Frankrig og Vesttyskland. Frankrig har villet holde Vesttyskland i ave gennem unionen, men Vesttyskland er idag meget mere optaget af de enorme økonomisk-ekspansive muligheder, der viser sig østpå, og ønsker ikke at blive hæmmet af en union. Hertil kommer den tyske genforening, som Frankrig efter tøven besvarer med et forslag om hurtig optagelse af DDR i

EF. Det kan også være i vesttysk interesse, men det er ikke i vesttysk interesse at holde andre ansøgere ude på ubestemt tid, som Frankrig ønsker.

7.2. Den franske modvilje mod at optage neutrale eller demokratiske WAPA-stater i EF skyldes netop, at hele den oprindelige ide med den politiske union vil gå tabt. Unionen var tænkt som et i politisk henseende klart vestligts organ, et "europæisk" NATO – under fransk førerskab. Under konfrontationens vilkår kunne der argumenteres – omend ikke overbevisende -for en sådan politisk union. Under de nye vilkår er det umuligt, og hverken Vesttyskland eller et genforenet Tyskland kan acceptere argumentationen.

7.3 Dermed åbnes der muligheder for et langt bredere og mere åbent EF end hidtil. Både i form af optagelse af demokratiske medlemsstater, der bygger på en anden filosofi end NATO-filosofien, eller i form af brede Europæiske fællesordninger af økonomisk, miljøpolitisk og anden karakter, som rækker udover EF. Europarådet (som snart vil omfatte samtlige europæiske stater) vil hermed få en ny rolle og kan blive et magtfuldt organ – ved siden af EF, EFTA og EF-associerede lande.

7.4 Gennemførelsen af det indre marked (DLM) er nået "halvvejs" og må nok anses foruendgæelig, selvom det stadig er tvivlsomt, om værket kan "krones" med enighed om harmonisering af afgifterne. Men også i forhold til DIM vil grænseåbningen virke som et forstyrrende element; og især formindskes muligheden for at fortsætte DIM med skabelse af en økonomisk-valutarisk union (ØMU). ØMU vil stride imod de vesttyske (eller tyske) ønsker om åbning mod øst og med sin eksklusivitet virke som en fornærmelse, hvorved de nye demokratier tildeles en anden placering.

8. SF vil tilrettelægge sin politik og søge at påvirke Danmarks politik i international henseende – ud fra denne analyse af det store opbrud og dets følger på en række områder.

8.1. Herunder skal vi ikke glemme resten af verden. Vi må ikke bilde os ind, at selvom Europa bliver demokratisk og fredeliggjort, så er imperialismens greb om resten af verden forsvundet. 10 pct. af klodens befolkning forbruger 80 pct. af alle dens ressourcer. Selvom den grelle klassesdeling efterhånden er udjævnet noget i den industrielle verden, er den blevet skærpet i den tredje verden og mellem i-lande og u-lande. Milliarder af mennesker lever i nød og må kæmpe en

forvovlet kamp for social og national retfærdighed. Deres verden er en del af det kapitalistiske verdenssystem, og deres kamp fortsætter.

Vi anser det for en central opgave at mobilisere de progressive kræfter i de nordlige i-lande, i Vest som i øst, til at bekæmpe udbytning og imperialismen i den tredje verden og til at forsvare de få resultater, der er opnået.

8.2. Vi skal heller ikke tro, at klassekampen er ophørt i Europa. Den udfolder sig nu overalt på demokratiets betingelser og uden kobling til krigsfrygt, og begge dele er enorme fremskridt. Men arbejderklassens grundlæggende interesser ændres ikke af den grund, og store samfundsbrydninger venter forude. Så længe kampen gjaldt demokratiets sejr, støttede vi alle demokratiske kræfter. Men når denne sejr er vundet, må vi skelne mellem de kræfter, der vil genindføre kapitalisme, og de kræfter, der kæmper for demokratisk socialisme. Dette skel må vi drage ud fra en konkret vurdering af holdningen til konkrete spørgsmål (Jfr. punkt m, 5.3), og vi vil deltage i kampen mod de reaktionære kræfter og støtte de progressive. Det nye er, at kampen for et demokratisk-socialistisk samfund har antaget en langt mere international karakter end hidtil.

8.3. Samtidig med at vor målsætning er et demokratisk, socialistisk Europa vil SF føre en politik, der a) sigter på en total åbning af Europa gennem forpligtende (gensidigt) samarbejde mellem EF, EFTA og de østeuropæiske stater (evt. associerede) baseret på fuld ligeberettigelse, – "Eureka"-arrangementer for hele Europa vedr. uddannelse, kultur, miljø m.m.; ved siden af EF skal også EFTA og især Europa-rådet stærkt ind i

billedet, – geografisk udvidelse af EF med de demokratiske stater, der må ønske det, uanset deres internationale status; dvs. "blokpolitisk afpolitiserings" af EF, – total og ikke-diskriminerende åbning fra EFs side overfor Østeuropa/Sovjet, baseret på fuld ligeberettigelse, og bortfald af handelshindringer som COCOM, – demokratisering af strukturerne i EF men ikke lovgivningsmagt til EF-parlamentet, fordi det er vigtigt at bevare et nationalt spillerum; derimod gerne en styrkelse af mulighederne for at få minimumsregler vedr. miljø og arbejdsmiljø, forudsat hvert enkelt medlemsland kan gå videre, – ingen politisk EF-union og ingen økonomisk-valutarisk union; om nødvendigt: folkeafstemning for at hindre sådanne tiltag.

b) arbejder for en sikkerhedspolitik, der betyder – meget vidtgående

nedrustning i Vest og Øst, – en afvikling af de to militære blokke, – en gradvis udformning af en ny kollektiv sikkerhedsordning omfavende Europa (inkl. Sovjet), USA og Canada, på et meget lavt militært niveau og baseret på princippet om fælles sikkerhed og gensidig kontrol, – tilbagetrækning af alle fremmede tropper og nedlæggelse af alle udenlandske militærbaser, til lands, lil søs og i luften, – en snarlig og gradvis afskaffelse af alle atomvåben og alle andre masseødelæggelsesmidler.

III. SOCIALISMENS FREMTID

1. Den udvikling, vi har set i Østeuropa og Centraleuropa, betegner det endelige sammenbrud for det sovjetkommunistiske projekt, som Stalin-fløjen udformede det for godt 60 år siden, men med rødder tilbage i de synspunkter, som Lenin formulerede under borgerkrigen i Rusland. Dette projekt var karakteriseret ved en koncentration af al magt i en stat, som blev behersket af en magtelite. Magtkoncentrationen blev opnået gennem statseje af alle produktionsmidler og centralstyring af hele samfundsøkonomien (planøkonomi). Den blev sikret gennem censur, undertrykkelse af kritik og afvigende meninger, arrestationer og en omfattende statslig sikkerheds- og overvågningstjeneste. Magtelitens position blev sikret gennem et enkeltpartis monopol på den politiske magt og magtelitens enevældige styring af dette parti ("demokratisk centralisme"). Legitimiteten søgtes opnået gennem løfter om social retfærdighed, postulater om "regering i arbejderklassens navn" og jobtryghed for lønarbejderne, som de måtte betale for med politisk passivitet. – Hele dette system blev i efterkrigsårene påtvunget en række lande, som kom ind i den sovjetiske interessefære, og efterlignet i andre lande som Kina, Nordkorea, Vietnam og Cuba.

1.1 Systemet lever videre i disse tredje verdenssamfund. Men selvom den historiske baggrund her er en anden end i Europa, er der også i disse lande et voksende behov for demokratiske reformer, sådan som det gang på gang er kommet til udtryk i Kina, senest gennem de store demonstrationer i foråret, der blev knust ved militærets indsats. Også i disse lande skaber ufriheden voksende vrede i befolkningen og mangelen på demokrati gør det umuligt at løse de store økonomiske problemer og fortsat at opfylde de løfter om social retfærdighed, som skulle legitimere styret. Hvis ikke de regerende lag selv kommer befolkningen i møde og indleder en demokratiseringsproces, kan det hele ende med en endnu voldsommere demonstration af manglende livskraft, end vi har

oplevet i Europa.

2.1. At systemet ikke var levedygtigt, erkendtes i 80'erne af kredse i den sovjetiske magtelite (SUKP), som der udover anlagde en moralsk synsvinkel, bestemt af debatten om menneskerettigheder og marxismens oprindelige kilder. Med påberåbelse af andre synspunkter hos statsgrundlæggeren Lenin end dem, Stalin havde påberåbt sig, indledte de, under ledelse af Gorbatjov, et reformværk af økonomisk og politisk karakter. Reformbestræbelserne har været søgende og improviserende og præget af uenighed i magteliten og befolkningen. De økonomiske reformer gav ikke de oprindeligt forventede resultater og centrerer derfor mere og mere om et opgør med det centraliserede kommandosystem og de af Stalin indførte ejendomsformer. De politiske reformer antog karakter af en demokratisering af samfundet, med fri debat, stop for forfølgelser af anderledes tænkende og senest opgivelse af partiets magtmonopol. Udviklingen antager mere og mere karakter af en revolution, men også dennes kaotiske træk; det gælder især spørgsmålet om nationernes status og unionens sammenhold. Dette kan true revolutionen, men den brede offentlighed er blevet så aktiveret, af en tilbagevenden til fortidens tilstande næppe er tænkelig.

2.2. I denne Gorbatjov-revolution indgik også et opgør med de hegemonistiske sider af Sovjets udenrigspolitik, først og fremmest en opgivelse af Bresjnevdoktrinen. Det fik afgørende betydning i Østeuropa, for dermed var det afgørende dige fjernet, der kunne hindre den folkelige opinion i at folde sig frit ud. Resultatet var en bred folkelig forkastelse af det sovjetkommunistiske projekt. Og da de østeuropæiske folk gennem 40 år har fået at vide, at dette projekt – inklusive en fremmed magts "ret" til at okkupere ens land – var socialisme, endda den eneste rette, kan det ikke undre, at selve begrebet socialisme er kommet i vanry i disse lande.

2.3. Det betyder selvsagt ikke, at den reelle samfunds konflikt er ophørt, eller at det reelle indhold i en socialistisk målsætning (jfr. pkt. 5.1-5.3) er blevet uaktuelt. Under indtryk fra den vestlige arbejderbevægelse, og måske også reformerne i Sovjet, vil også ordet "socialisme" blive rehabiliteret. Store strukturreformer er uundgåelige, herunder indførelse af markedsøkonomi (i større eller mindre grad) og en betydelig afnationalisering, men hvor grænsen bliver trukket, vil afhænge af partiets og bevægelsers styrke i de enkelte lande. Også kravene fra Valutafonden vil spille en rolle. Omfattende politiske og sociale brydninger vil finde sted, og uafhængige fagforeninger får stor

betydning. En tendens for demokratisk socialisme vil strides med en tendens for egentlig genindførelse af kapitalisme.

2.4. Alt dette er uundgåeligt under dette forsinkede opgør med stalinismen.

Mange chancer for en mere harmonisk overgang fra "kasernesocialisme" til demokratisk socialisme er blevet forspildt, først i 1956, så i 1968 og til sidst i 1980-88. Dermed skete der en fuldstændig erosion af enhver tillid til "reformkommunisternes" mulighed; og de selv indså at opgøret med diktaturet måtte være fuldstændigt og kompromisløst, også selvom det kunne indebære kapitalismens tilbagevenden.

SF hilser med stor glæde demokratiets sejr og stalinismens endelige sammenbrud. Naturligvis kan stalinismens kompromittering af begrebet socialisme ramme alle, der anser sig for socialister, selvom begrebet indebærer noget helt andet for dem; og vi oplever da også, at reaktionære kræfter søger at udnytte dette forhold, både imod os men så også mod socialdemokraterne! Men her er kun tale om et forbigående fænomen.

At socialismen befries for den stalinistiske forvanskning kan på bare lidt længere sigt styrke den socialistiske kamp.

3.1. SF blev til som et venstreorienteret socialistisk parti i kamp mod stalinisme og sovjetisk stormagtspolitik, umiddelbart på baggrund af Sovjets militære invasion i Ungarn og en fornyet kampagne mod Jugoslavien.

3.1.1. Fra første færd adskilte SF sig fra både kommunisterne og socialdemokraterne – fra kommunisterne ved kun at anerkende en demokratisk vej til socialismen, med folkesuverænitets og parlamentets som afgørende magtkilde, og fra socialdemokraterne ved at fastholde den socialistiske målsætning og forbinde den med hverdagens politiske indsats. Samtidig vendte SF sig mod enhver blokpolitik og underordning under Sovjet eller USA, sådan som de to andre partier dengang stod for. Derved åbnede SF op for den tredje vej i arbejderbevægelsen, nationalt såvel som internationalt.

3.1.2. SF var de første til at organisere en massedemonstration mod indmarchen i Tjecoslovakiet i 1968 og har i alle årene støttet "LiSty"-gruppen i dens opposition mod magthaverne. Vi støttede aktivt og materielt Solidarnose i

Polen i 1980-81 og undsagde fra første færd undtagelsestilstanden. I alle årene siden 1979 deltog vi aktivt i kampen mod den sovjetiske invasion i Afghanistan. Vor forbindelse med partierne i Rumænien og Nordkorea, som blev afbrudt i 1988, på grund af den persondyrkelse og krænkelse af menneskerettighederne, skyldtes alene, at de også vendte sig mod Brejnev-doktrinen og Sovjets stormagtspolitik. I skrift og tale har vi hele tiden vendt os mod den stalinistiske forvrængning af socialismen. Vi burde derfor også på et langt tidligere tidspunkt have afbrudt forbindelsen med partierne i Rumænien og Nordkorea. I vort principprogram fra 1980 fastslog vi, at det sovjetisk-østeuropæiske system var "en ikke-kapitalistisk vej til økonomisk udvikling med en anden klassestruktur og en anden form for udbytning end under kapitalismen". Men vi holdt også den mulighed åben, at en udvikling i retning af bevægelser inden for de pågældende lande vi presse på for at få ændret de herskende forhold." Denne udvikling blev indledt med Gorbatsjov-revolutionen i Sovjet.

3.2. Men selvom vort parti bestandigt har fordømt stalinismens antidemokratiske forhold (og den deraf følgende stormagtspolitik), kan vi ikke bare nøjes med at hilse negation af socialismen og dermed os uvedkommende. For stalinismen udsprang i hvert fald i sin oprindelse af en bestemt fortolkning af den marxistiske teori, og denne fortolkning var arbejderbevægelsens venstrefløj i mange år også selvom den i stigende grad kom til at betragte stalinismen som en udemokratisk afsporing. Det sovjetkommunistiske projekts sammenbrud har derfor betydning for venstrekræfternes kamp for socialismen.

4.1. Stalinismens rødder fandtes i leninismen, selvom rigid ensretning og masseterror i fredstid ikke var betegnende for Lenins styre. Men leninismens revolutionslære byggede på en klar fornægtelse af demokratiets lære om, at al magt udspringer af folket; i stedet udledte Lenin magtens legitimitet af arbejderklassen alene, og det blev allerede i hans levetid – af praktiske, men katastrofale grunde til arbejderklassens parti var magtens eneste kilde. Allerede dermed blev det klart, af fornægtelsen af folket som magtens eneste kilde åbnede op for manipulationer og vilkårlighed, og det skete for alvor med stalinismen. Nok så afgørende var det dog, at Lenins lære blev lagt til grund for den revolutionære vej til socialismen i modsætning til reformvejen. Reformvejen forudsatte nemlig den demokratiske suverænitæt og afviste alle socialistiske tiltag, med mindre de havde klar tilslutning i et flertal af folket.

4.2 Under og efter anden verdenskrig mistede Lenins revolutionære doktrin

hjemmel hos langt de fleste kommunistpartier i den demokratiske verden. Men det virkede ikke troværdigt, idet de praktiske konsekvenser af doktrinen blev gjort gældende i "folkedemokratierne". Nogen ny teori for samfundsomformningen blev da heller ikke udarbejdet af de vestlige kommunistpartier; de bekendte sig til demokratiet, som det hed, og iøvrigt rådede uklarhed. Samtidig mistede den reformistiske fløj interessen for demokratisk gennemførte reformer, der sigtede på samfundsomformning, og nøjedes i det store hele med at administrere samfundet bedst muligt ud fra arbejderklassens synspunkt, som de opfattede det, på de givne præmisser. I den sidste halve snes år har der dog kunnet spores en fornyet interesse for samfundsforandrende strukturreformer, fremkaldt af kapitalismens vanskeligheder og den nyliberalistiske bølge.

4.3. Under alle omstændigheder må man idag konkludere, at den deling, der skete af arbejderbevægelsen omkring 1917, ikke længere lader sig opretholde.

Hverken den daværende "venstrefløjs" eller den daværende "højrefløjs" strategi – den revolutionære og den reformistiske – har ført til socialisme. Den første skabte en karikatur af socialismen, den anden opretholdt kapitalismen med visse forbedringer. I nogle lande kunne den give kapitalismen "et menneskeligt ansigt".

4.3.1. I dag må alle erkende det, som SF fra første færd har hævdet, nemlig at kun ad demokratiets vej kan der skabes holdbare og positive samfundsforandringer. Denne demokratiske vej er nødvendigvis reformernes vej. Erkendelsen heraf betyder imidlertid ikke, at der ikke er noget skel mellem venstre og højre i arbejderbevægelsen.

Venstrefløjen stræber efter samfundsforandrende – og i denne forstand revolutionære reformer, mens højrefløjen er mest optaget af at administrere det bestående bedst muligt og holder reformerne indenfor denne ramme.

Det er det ægte skel, som også bestod før 1917, og det vil atter præge den internationale arbejderbevægelse, efter at den antidemokratiske strømning har lidt sit store nederlag. Men netop dette skel udelukker på ingen måde et samarbejde mellem de to fløje.

4.4 Forkæmperne for den demokratiske vej til socialismen har hele tiden

forkastet den revolutionære vej i Lenins forstand. De har også underkastet marxismen en grundig revision og ajourføring. Det blivende er erkendelsen af klasse modsætninger og klassekamp og det analyseapparat, der udspringer heraf (og som selvsagt må tage højde for mange forandringer i klassestrukturen), såvel som marxismens grundlæggende målsætning, at forene frihed og lighed; og hertil må idag føjes et lige så vigtigt tredje mål, et samfund i balance med naturen. Hvis nogle af marxismens teoretiske anvisninger modvirker opfyldelsen af disse tre mål, må disse anvisninger forkastes.

4.5. Man kan ikke bebrejde marxismen, at stalinismens system blev til en "kasernesocialistisk" karikatur, for både Marx og Engels regnede med socialistiske gennembrud udelukkende i højtudviklede industrisamfund. De advarede oven i købet mod socialistiske eksperimenter i fattige bondesamfund. Men det stalinistiske system blev også udbredt til industrilande som CSR og DDR. Overalt har det vist sig, at total-nationalisering og økonomisk centralstyring følges med et diktatur, baseret på en utrolig magtkoncentration, som beherskes af i værste fald en herskende klasse og i bedste fald af en enevældig administration. Vi må konkludere, at marxismens anvisninger om sådanne forholdsregler er helt utidssvarende og må forkastes. Det samme gælder enhver efterrationalisering i form af teorier om "proletariatets diktatur".

4.6. Den demokratiske socialisme forudsætter derfor, som SF tidligere har fastslået, en styret markedsøkonomi. Gennem styringen skal samfundet sikre den økologiske balance, samfundets egne prioriteringer og den demokratiske indflydelse på økonomien. Inden for disse rammer må erhvervslivet udfolde sig efter markedets love. Men selv den bedste markedsøkonomi avler ulighed, og den må udlignes derved, at visse fundamentale behov tilgodeses uden for markedet, gennem eksistensen af en stærk og solidarisk offentlig sektor. I den socialistiske markedsøkonomi er der ikke plads til privatejede eller statslige økonomiske giganter. Erhvervslivets ejendomsformer vil være samfunds-, kooperativt eller privateje (af mindre virksomheder), og virksomhederne må ledes efter de principper. Ad disse veje ophæves udbytningen.

5.2. Det demokrati, der er udformet i Vesten, er et resultat af folkets kampe. Det er urigtigt at betegne det som et specifikt "borgerligt" demokrati. Den almindelige valgret og folkerepresentationens suverænitet er ikke borgerskabets, men arbejderklassens og bøndernes værk. Dette demokrati er et stort gode i sig selv, men også en ramme om klassekampe der afgør, hvordan den økonomisk-

sociale struktur skal formes på demokratiets grund. Kun hvis socialismen bygger på demokratiets grund – anerkender folket som helhed som magtens kilde -, kan den realisere sine autentiske målsætninger. Derfor er demokratiets sejr i Østeuropa på ingen måde et nederlag for socialismen, men en forudsætning for dens gennemførelse.

5.3. Forskellen mellem en kapitalistisk og en socialistisk struktur handler ikke om demokrati og pluralisme, men består i, at under socialismen bestemmer demokratiet også over det økonomiske liv, at de sociale rettigheder er sikret på linie med de politiske, og at der skabes mekanismer, der sikrer en økologisk bæredygtig udvikling og en rig og varieret natur. Mere detaljeret udtrykt indebærer en demokratisk-socialistisk struktur:

at der råder et uddybet demokrati, også på arbejdspladserne og i samfundsøkonomien (opgør med udbytning),
at der råder fuld social tryghed og lige muligheder for alle, også materielt sikret, at hensynet til menneske og natur sættes over hensynet til kapital og ting, dvs. at der råder økologisk sikkerhed og et sikker arbejdsmiljø,
at den offentlige sektor er demokratiseret og decentraliseret, og at demokratisk selvforvaltning er normen i den offentlige sektor og erhvervssektoren,
at der eksisterer en markedsøkonomi, der er mere social, økologisk og demokratisk (dvs. styret) end under kapitalismen, med en blanding af ejendomsformer samfunds- og privatejede og koorperative, men uden plads til privatejede eller statslige magtcentre,
at visse fundamentale behov holdes uden for markedsmekanismerne og tilgodeses under markedsprisen og i mange tilfælde gratis; det drejer sig bl.a. om social tryghed, sundhed, uddannelse, børnepasning og en række kulturgoder, der eksisterer en stærk uafhængig, politisk bevidst og demokrattisk organiseret fagbevægelse,
at der føres en politik for nedrustning, afspænding og stabil verdensfred, og at de nødvendige ofre bringes for at sikre solidaritet med den tredje verden.

6. Man kan forudse, at kampen for disse målsætninger vil tage et stort opsving i de kommende år – i Østeuropa og Sovjet, men også hos os, herhjemme og i Vesten. Demokratiseringen i øst og "jerntæppets" forsvinden betyder, at en række skranker forsvinder, og at denne kamp vil antage en langt mere

international karakter end hidtil. Stalinismens definitive nederlag er ikke ensbetydende med kapitalismens triumf. For at overleve, skærper kapitalismen udbytningen i den tredje verden, som er en del af det kapitalistiske verdenssystem, og slår i de kapitalistiske hovedlande ind på veje, der skaber voksende sociale og økologiske problemer. Men netop i kraft af demokratiet er det muligt at dæmme op for denne udvikling og udvikle alternativer til den kapitalistiske vej; det vil nu også blive muligt i den demokratiserede østlige verden. Derfor forudser vi et opsving i den demokratisk-socialistiske kamp og i den internationale indsats fra venstrekræfternes side, forstået som SF-lignende og socialdemokratiske partier og bevægelser.

IV. DEN POLITISKE UDVIKLING HERHJEMME

1. Den politiske udvikling herhjemme siden sidste beretningsafgivelse (februar 1989) har været præget af Schlüter-regeringens udspil ("århundredets plan). Socialdemokratiets modspil ("Gang i 90'erne"), forhandlingerne herom, forhandlingsammenbruddet, regeringens FL-forlig (Finanslovsforlig) med Fremskridtspartiet og debatterne i regeringsblokken og i Socialdemokratiet om, hvordan man videre skal forholde sig. SF forelagde en plan om en ny byrdefordeling, en rødgræn skatte- og afgiftsreform, men da al opmærksomhed i pressen samlede sig om forholdet mellem regeringen og Socialdemokratiet, havde vi svært ved at præge debatten.

2. Regeringens stærkt opreklamerede udspil var i realiteten også et forslag om en skatte- og afgiftsreform, med hovedvægten lagt på indkomstskatten og andre direkte skatter. Planen "udkom" i flere varianter. Fælles for dem alle en kraftig omfordeling af skattebyrden fra store til små indkomster. I "førsteudgave" var denne tendens slet ikke skjult, mens den i de senere udgaver var kamufleret noget fra ud en formel om "skattelettelse til alle", dog mest til de rige og mindst til de fattige; derved kom offentlige nedskæringer til at spille en større rolle for finansieringen af "miraklet". Desuden foresloges en dagpengereform, der skulle befri staten og statsfinanserne for ethvert ansvar for arbejdsløsheden. Endelig lagde regeringen vægt på en stram indkomstpolitik.

3. S-planen "Gang i 90'erne" var bredere anlagt, idet den foruden skatte- og afgiftspolitikken også omfattede bl.a. erhvervs-, beskæftigelses og socialpolitik, og desuden spillede forslaget om en generel arbejdsmarkedspension en stor rolle i planen. Det sociale sigte var betydeligt bedre end i regeringens plan – omend

ikke helt godt nok, fordi S føler sig bundet af det gamle skatteforlig –, og en ide om "forhandlet indkomspolitik", der var koblet sammen med krav om garantier for produktiv anvendelse af øget indtjening, er brugbar, såfremt forhandlingsresultatet godkendes af fagbevægelsens medlemmer; det har hele tiden været et SF-krav.

4. Mens SF måtte forholde sig totalt afvisende til hovedlinien i regeringens plan havde vi kritiske anmærkninger til S-planen. Den gik ind i en konkurrence med regeringens om en sådan tilbageholdenhed i de offentlige udgifter, at der i realiteten bliver tale om nedskæringer, der skal muliggøre skattelettelser. SF afviser denne politik; det er uansvarligt at love nedsættelse af det samlede skatteprovenu, – derimod er der brug for en omfordeling af byrden. En anden svaghed var den totale mangel på en demokratisk og grøn dimension; planen sagde intet om at bruge den øgede kollektive opsparing (arbejdsmarkedspensionen) til fremme af en bæredygtig grøn udvikling og til øget indflydelse for lønarbejderne. Hverken i regeringens plan eller S-planen havde Brundlands-rapporten sat sig nogle spor, – nærmest tværtimod.

5. Men det sociale sigte i S-planen gjorde, at der trods alt var flere berøringspunkter mellem denne og SFs forslag end mellem S-planen og regeringens plan. Både S-planen og SFs skattereform bygger på social ansvarlighed og ansvarlighed overfor samfundsøkonomien; hvis SF får indflydelse nok i et kommende rødt flertal, kommer dertil ansvarlighed overfor naturgrundlaget og et uddybet demokrati.

Derimod byggede regeringens plan på en blanding af ønsketænkning og tro på Thatcher'ske løsninger.

6. SF fulgte med interesse forhandlingerne mellem regeringen og Socialdemokratiet, hvis ledelse i rimeligt omfang holdt os orienteret om forløbet. Vi protesterede ikke imod, at man forhandlede, men vi advarede indtrængende S mod at indgå et forlig, der indebar accept af regeringens fordelings- og nedskæringspolitik, endda med bindinger i tid fremover. Det var der grund til at frygte, fordi forhandlingsklimaet var præget af et stort pres fra mange sider for at opnå et forlig: LO-ledelsen, fra en stor gruppe af S-kommunalpolitikere med Thorkil Simonsen, Århus, i spidsen og fra en næsten enig presse, med LO-organet Det fri Aktuelt og "oppositionelle" aviser som Politiken og Information i spidsen. Det kunne se ud, som om hele Danmark var

grebet af "forligsdille". - Derfor fik "løjtnantsoprøret" en række fællesorganisationers protest mod forhandlingerne - ikke megen bevågenhed i medierne; protesten blev iøvrigt neddæmpet efter direkte indgreb fra V-ledelsen og S-ledelsen.

Mens der bedømt udefra - var betydelig splid i Socialdemokratiet om, hvor store indrømmelser man skulle gøre til regeringen for at få et forlig i hus, var der åbenbart en tilsvarende splid i regeringen om, hvor langt man herfra kunne gå med i til S. Den kompromissøgende fløj hos de konservative blev svækket som følge af et oprør i det konservative bagland, som frygtede vælgerdommen. Venstre havde hele tiden været mod at give nogen som helst indrømmelser. I begge disse partier var der voksende interesse for at skabe flertal sammen med Fremskridtspartiet. I denne situation forekom det tredje regeringsparti, de radikale, som ellers havde begrundet sin regeringsdeltagelse med ønsket om samarbejde med S, nærmest lammet. Det seneste udspil fra regeringen har givetvis været udtryk for, hvor meget bukserne kunne holde. Da S sagde nej til at forhandle på det grundlag, brød forhandlingerne sammen.

8. Derefter optog regeringen kontakt med Fremskridtspartiet som efter indre brydninger var slået ind på en mere pragmatisk linie. Det lykkedes også at tilvejebringe et FL-forlig, som kun i meget begrænset omfang imødekom Fremskridtspartiets oprindelige krav. Men det var galt nok endda; forliget betød sociale nedskæringer og vidtgående privatisering, det stred imod fundamentale miljøhensyn og det udviste stor økonomisk uansvarlighed ved at ophæve den u håndterlige renteafgift uden at sætte noget andet i stedet. Ved forliget blev det tydeligt demonstreret, at bortset fra ønsket om at vælte byrderne over på de dårligst stillede har Schlotter ingen anden politik end at klæbe til taburetten.

9. FL-forliget indebar nogle politiske konsekvenser. For første gang i et halvt århundrede stemte S imod finansloven med begrundelsen at udtrykke mistillid til regeringen (sådan som SF mange gange har gjort det); derved blev der gravet en dyb kløft mellem S og den borgerlige lejr. For det andet blev Fremskridtspartiet "salonfæhigt", som et blandt andre borgerlige partier; men selvom Fremskridtspartiet betalte for det med en mere pragmatisk linie i folketingspolitikken, er dets reaktionære karakter uændret, og det bruger sin nyvundne "respektabilitet" til en forstærket indsats for sine asociale synspunkter og sin hetz mod indvanderne.

10. Perioden siden FL-vedtagelsen har været præget af stadig mere reaktionære udspil fra regeringens side, både i form af lovforslag og især i udsendelse af signaler. Således har man luftet et ønske om at ødelægge daginstitutionerne ved at halvere antallet af ansatte, og en anden tanke går ud på at reducere alle ydelser til unge under 24 år efter mindste fælles fold, nemlig Su. I hvert tilfælde vil der være tale om nedskæringer på 3 mia. kr. Samtidig rumles der videre om en stor omlægning af dagpengesystemet, der i forvejen er forringet, til fordel for en egentlig forsikringsorden. Der arbejdes fortsat med indførelse eller forøgelse af brugerbetaling; målet er helt klart at udskifte solidariske elementer i det offentlige virke med markedsmekanismens elementer. I forlængelse heraf forstærkes privatiseringspolitikken; den rammer DSB (færgerne) og yderst rentable virksomheder som f.eks. Kastrup Lufthavn. Regeringen mener åbenbart, at jo bedre en statsvirksomhed klarer sig, desto mere grund er der til at sælge den til private.

10.1. Man har kunnet konstatere, at selvom medlemmer ønsker en klar afvisning af den borgerlige regering, har LO-ledelsen kørt en forsonings- og samarbejdslinie i en sådan grad at der er opstået et modsætningsforhold til dele af selve S-ledelsen. En række fællesorganisationer (FO) der forsøgte at få aktiviteter sat i gang, der kunne stoppe et FL-forlig (det såkaldte løjtnanternes oprør) blev således kvalt af ledelsen. I stedet iværksattes en forstærket indsats overfor de kritiske røster fra bl.a. SFernes side om et brud med fagbevægelsens ensidige partipolitiske binding til Socialdemokratiet.

Tilsidesættelse af medlemmernes demokratiske rettigheder samt fagbevægelsens svigtende evne til ideologisk at sandsynliggøre sin egen berettigelse og omstille og demokratisere sin struktur og beslutningsprocesser har skabt en reel trussel for, at lønarbejderne forlader eller ikke indmelder sig i de faglige organisationer.

I de seneste år har tendensen til at være uorganiseret eller at organisere sig i gule fagforeninger været stigende. Argumenterne for disse handlinger har været både politiske, demokratiske og økonomiske.

Politisk er det næsten umuligt for medlemmerne at få reel indflydelse på beslutningsprocesserne fordi forbundsledelsen for langt de flestes vedkommende styres af det socialdemokratiske monopol. Det umyndiggør og tilsidesætter medlemmernes mulighed for reel indflydelse på udmøntningen af beslutningerne.

Uden en centralistisk og udemokratisk struktur var en sådan umyndiggørelse ikke mulig. Vi oplever for øjeblikket en strukturændring i fagbevægelsen, der truer med at fastholde den centralistiske struktur i nye store enheder i stedet for at decentralisere.

SF er enig i at strukturændringer i fagbevægelsen er nødvendige for at sikre en smidigere organisationsform overfor arbejdsgiverne.

Men skal fagbevægelsen styrkes og skal flugten fra det solidariske organisationsprincip stoppes, skal den ensidige politiske binding brydes og fagbevægelsens nye struktur udformes, så der sker en demokratisering, der tvinger beslutningsretten ned til medlemmerne og giver dem afgørende indflydelse på vedtagelser og valg.

Fagbevægelsens medlemsmæssige krise forværres af stagnation i lønningerne og de stadigt stigende fagforenings-kontingenter.

Den borgerlige regering bærer en stor del af skylden for de gentagende stigninger i A-kasse kontingenter og AUD-bidrag.

SF vender sig imod den stadig større selvfinansiering af arbejdsløsheden. Samtidig opfordrer vi fagbevægelsen til at kigge på sin interne kontingent-politik og fjerne elementer i den, der betyder at medlemmerne betaler til partipolitisk arbejde, de ikke ønsker at støtte.

For SF er det vigtigt, at fagbevægelsens krise løses. Men det sker kun ved en demokratisering og en ændret kontingent-politik, så medlemmerne ikke betaler til partier de personligt ikke står inde for og deres indflydelse på beslutningerne bliver langt mere omfattende.

11. Socialdemokratiet har forholdt sig noget splittet til regeringens politik efter FL. Dog har hovedlinien været en klarere oppositionspolitik end hidtil. Forskellige signaler, opsendt af visse S-ledere, har dog skabt tvivl om linien; især har spørgsmålet om dagpengereformen været præget af indbyrdes modstridende signaler. Dermed reflekteres en tilsvarende usikkerhed fra regeringens side. Nogle ministre lægger op til, at striden om FL bør være glemt, mens andre fastholder den afvisende kurs. Imidlertid er regeringens politik i praksis af en

sådan karakter, at den afvisende holdning dominerer i Socialdemokratiet. Selvom der er indgået mindre forlig, f.eks. om DSBs fremtid, fortøner det store "kanslergadeforlig", som HB advarede imod i 1989-beretningen, sig i det uvisse.

12. På den anden side betyder Schloters meget specielle håndtering af politik, at regeringen kan have sikret sig "arbejdsro" i hvert fald indtil næste FL. "Arbejdsro" betyder her, at regeringen lader stå til og foretager sig mindst muligt, uanset den økonomiske situation, og at den med sindsro indkasserer de nederlag, den kommer ud for, når den endelig foretager sig noget. Samtidig vil ministrene administrativt føre hver sin politik i nogle tilfælde særdeles reaktionært og udsende hver sine signaler, nogle rimelige og andre dybt reaktionære. Men regeringen kan rystes af sine indre modsætninger, som når de radikale beslutter at "markere sig", med tanker om revision af forsvarsforliget og overførsel af militærmidler til økologiske østeuropamål, og de andre regeringspartier går imod. Det er ikke lykkedes for regeringen at komme igennem med en række af sine store ideologiske flagskibe.

Skattereformen lader fortsat vente på sig og privatiseringen af Post-giro har måttet opgives. En konsekvent udbredt utilfredshed blandt de nye liberale grupper med deres regering kan underminere grundlaget for den.

13. Slutresultatet af denne politik er en situation, hvor vi sidste år havde 265.000 arbejdsløse, 100.000 førtidspensionister og omkring en kvart million familier, som på et eller andet tidspunkt fik kontanthjælp. I hvert fald 6-700.000 voksne medborgere er dermed sat uden for arbejdslivet. Alle må nøjes med en karrig indkomst, fra 60.000 til 110.000 kr. på årsbasis. Lægger man hertil ca. 100.000 efterlønsmodtagere og 8-900.000 folkepensionister, der tvinges ned på samme lave levefod, og hundredtusinder af lavtlønnede lønmodtagere, samt det forhold, at 65.000 voksne er på venteliste til arbejdsmarkedsuddannelse, 15.000 unge til videregående uddannelse, og 8-10.000 til EFG-praktik-pladser, - ja, så virker det som den grovest tænkelige hån, når statsministeren i sin nytårstale kunne sige, at "vore" problemer jo er de rene "luksusproblemer". Sandheden er, at de sociale skel er voldsomt voksende, og at den dårligst stillede tredjedel er endda meget ringe stillet. Men nogle klarer sig fint, og de har selvfølgelig travlt med at opfordre de to andre tredjedele til at lade den sidste tredjedel i stikken. Det er indholdet i den reaktionære propaganda. Det kan lykkes for en tid, men næppe varigt. For også de, der udgør den "midterste" tredjedel rammes af inflationen, der løber hurtigere end lønstigningerne, og af tvangsauktioner i

kølvandet på en hovedløs politik. Derfor er der grundlag for at arbejde for at genskabe en bred solidaritet, selvom det idag er lykkedes at slå dybe huller i den.

V. SF, POLITIK UNDER KVR-REGERINGENS BETINGELSER

1. SF fører en klar og konsekvens oppositionspolitik overfor KVR-regeringen. Men samtidig med at vi afviser regeringens nedskæringspolitik og dens laden stå til overfor arbejdsløsheden, udelukker vi ikke muligheden for, at vi kan nå til enighed med den på enkelte punkter. Men det sker kun, hvis der ydes en betydelig indrømmelse til vore synspunkter, hvilket kun vil ske i ganske særlige tilfælde. Der skal imidlertid ikke herske tvivl om, at SF ikke bare stræber efter et andel flertal, men at SF også under de nuværende vilkår kommer med en række realistiske udspil, som alle - også regeringen - må forholde sig til. Vi vil her gennemgå nogle af de vigtigste.

2. Militærudgifterne må nedsættes her og nu, og det indvundne beløb kan passende bruges til styrkelse af miljøværnet i steuropa. I en situation, hvor WAPA reducerer sine styrker radikalt - nogle af landene med en tredjedel-, hvor tilbagetrækning af sovjetiske styrker står for døren, og hvor demokratiske regeringer er etableret, er det det glade vanvid, at Danmark ikke følger trop, men opretholder uændret militærbudget. Et selvstændigt dansk nedrustningsinitiativ er mere naturligt nu end nogensinde, og hvis det kobles sammen med miljøvenlige initiativer, kan det få en yderst positiv effekt på den igangværende afspændingsproces og bygningen af et "fælles europæisk hus".

3. Regeringen prioriterer kampen mod arbejdsløsheden utroligt og urimeligt lavt. Dens vigtigste recept er, at Danmark skal eksportere sig ud af arbejdsløsheden. Det er indlysende forkert. Selvfølgelig skal Danmark eksportere, og eksporten bør fremmes, men det er vanvid at tro, at man kan komme arbejdsløsheden til livs ved udelukkende at satse på eksport. Det kan eksportindustrien simpelthen ikke klare.

3.1. Vel ud fra en mistanke om, at sådan forholder det sig måske, finder regeringen og dens dertil indrettede økonomer med mellemrum på andre opskrifter. Bl.a. må dagpengesystemet stå for skud. Det er i sin nuværende udformning skabt af et arbejderflertal, S og SF i 1972, men senere forringet af skiftende Schløtter-regeringer. Nu vil regeringen helst have det helt væk og erstattet af en system, der holder statsbudgettet fri for udgifter til dagpenge.

Med et sådant system vil endnu større byrder blive væltet over på lønarbejderne og - især - de arbejdsløse.

2.3. Den eneste vej er en målrettet uddannelse og indsats mod arbejdsløsheden i sig selv. Fagbevægelsen bør satse på en langt mere retfærdig fordeling af arbejdet, dvs. en forkonelse af den daglige arbejdstid. Når der er skabt et rødt flertal, bør det hjælpe fagbevægelsen med en sådan indsats.

2.3.1. Men hvis der var politisk vilje til det, kunne der allerede nu ydes en betydelig indsats fra folketingets og regeringens side, - uden at det gik det mindste ud over arbejdet for at styrke konkurrenceevnen og eksport. Ja, da en sådan indsats må kobles sammen med en indsats for uddannelse, vil den være til gavn for konkurrenceevnen.

2.3.2. En lang række initiativer er mulige her og nu:

forøgelse af praktikpladserne gennem forhøjelse af AER (arbejdsgivernes elevrefusion) ophævelse af de fleste adgangs begrænsninger for de videregående uddannelser, langt hyppigere uddannelses tilbud til arbejdsløse og kontanthjælpsmodtagere samt påbegyndt indførelse af BFU (Betalt Frihed til Uddannelse),
øjeblikkelig forhøjelse af kvoterne for almennyttigt byggeri og ungdomsboliger, planlagt og systematisk brug af udviklingskontrakter med erhvervslivet, især med henblik på miljø- og arbejdsmiljøteknologier og sektorerne for genbrug og vedvarende energi,
opblødning af kommunalfuldmagten, så kommunerne selv eller sammen med private kan iværksætte produktion og andre kommercielle aktiviteter,
tvungen afspadsering af overarbejde, hvis arbejdsløsheden er oppe over 3 pct., og forlængelse af den nuværende barselsorlov, især med henblik på faderen.

2.4. Alt dette vil koste penge, og det samme gælder meget andet, f.eks. det nødvendige miljøværn såvel som opretholdelse (og helst forbedring) af den sociale standard. Netop derfor afviser SF talen om generelle skattelettelser. SF er for en skatteomlægning, der letter byrden for både de små og de lavere mellemindkomster, og som har et klart grønt sigte. Men vi tør ikke love noget fald i det samlede skattetryk. Den offentlige sektor skal ikke solde, men arbejde

rationelt, ja, men samfundet kan ikke løse de store fælles opgaver, der er påtrængende nødvendige, uden de fornødne midler. Regeringens og andre borgerlige partiers tale om skattelettelser dækker i virkeligheden over et behårdt angreb på velfærdsstaten. Det må afvises.

2.4.1. Derfor går SF ind for en rød-grøn skatte-og afgiftsreform. Den er baseret på skærpet beskatning af store indkomster (progressionen) og af indkomster, der ikke skyldes en arbejdsindsats, på indførelse af virksomhedsskat på værditilvæksten, skat på overforbrug og omlægning af selskabsskatten, herunder sanering af fradrag. Videre på indførelse af lav moms på fødevarer og bøger, omlægning af andre afgifter i økologisk retning, nedsættelse af daginstitutionstakster og øget tilskud til den kollektive trafik. Resultatet er både en større social retfærdighed og gunstige samfundsøkonomiske virkninger; lavindkomstgruppernes skattelettelser omsættes i et mindre importkrævende forbrug og betyder færre overførselsudgifter, og miljø- og ressourceafgifterne vil have en langsigtet, positiv effekt.

2.5. Opsparingen er for lav, men regeringens "løsning" vil ikke øge opsparingen, men overforbruget hos de velhavende grupper. Når regeringen afviser en pensionsreform, der kan fremme opsparing og investeringer, skyldes det angiveligt frygt for "fondsociisme", men reelt en frygt for, at lønarbejderne skal få en direkte indflydelse på erhvervslivet, en magt over produktionen der kan blive større end de private magtkoncentrationers magt.

2.5.1. Når HBs flertal foreslår, at SF går positivt ind i denne debat, skyldes det omvendt, at vi kan se denne mulighed. Men vi nægter da ikke, at en pensionsreform vil dæmpe forbruget og fremme opsparingen; det vil der blive brug for under den genopretningspolitik, et rødt flertal må føre – og kan føre, fordi det gøres anderledes socialt retfærdigt end under den borgerlige regering. Men derfor kræver vi også af en generel arbejdsmarkedspension – ikke centraliseret men decentraliseret i samarbejdende branchekasser –, at alle arbejdsløse og kontanthjælpmodtagere kommer med i ordningen, og at folkepensionen ikke alene opretholdes, men forbedres for de mest udsatte grupper.

2.5.2. Lige så vigtigt for os er det dog, at reformen skal fremme en demokratisering af erhvervslivet, både af ejendomsformerne og af ledelsesstrukturerne, sikre kapital til en økologisk bæredygtig produktion og

bane vej for et bredere arbejdsmiljø og mindre energiforbrug. Endelig er store, demokratisk styrede lønmodtagerfonde af stor betydning for sikringen af lønarbejderinteresserne under den integration, der finder sted, både i og uden for EFs indre marked. SFs endelige holdning til pensionsdebatten fastlægges af dette landsmøde.

HB har formuleret et bud, en politik præget af to synspunkter. Det ene er, at der er en reel risiko for at halvdelen af lønarbejderne gennem deres egne pensionsordninger opnår rimelige forhold i alderdommen, mens den anden halvdel – de lavtlønnede – må klare sig med folkepensionen alene. Det vil for alvor være usolidarisk og kan kun imødegåes med en generel arbejdsmarkedspension, som til gengæld må opfylde de krav om solidaritet, som SF har udarbejdet. Det andet synspunkt er at pensionsreformen skal bruges til demokratisering og grønne investeringer. Sammen med økonomisk demokrati og arbejdspladsdemokrati vil pensionsreformen bidrage til at sikre lønarbejdernes indflydelse. Meningen med både ØD og en pensionsreform, som SF ønsker den, er at medarbejderne (som pensionsfondssituationen også er medlemmerne) får maksimal, direkte og demokratisk indflydelse på forvaltningen af de opsparede midler. Det handler om demokrati og ikke topstyring. På den baggrund anbefaler HBs flertal landsmødet programudtalelsen "Solidaritet og Forandring".

2.6. Udgangspunktet for SFs miljøpolitik er tankegangen i Brundtlandrapporten. Dette er udtrykt i SFs miljø- og naturpolitiske program, De rødes Grønne Politik, fra maj 1987. Derfor satser SF på en omstilling af økonomien således at man sikrer fremstilling af sunde og holdbare varer, indførelse af renere teknologi, omfattende energibesparelser og overgang til vedvarende energi samt gennemført genbrug i produktion og forbrug. Vi tilstræber, at udslip og affald fra produktionen elimineres mest muligt gennem forebyggende miljøbeskyttelse, at miljøfarlige produkter erstattes af miljømæssigt bedre alternativer, og at produkterne så vidt muligt fremstilles sådan, at de kan genanvendes i det industrielle eller økologiske system uden at der opstår miljøproblemer. Valget af teknologi, produktudvikling, erhvervs politik og investeringer må tage udgangspunkt i dette helhedssyn og efter omfattende offentlige debatter.

I ord bekender regeringen sig også til principperne i Brundtlandrapporten, men i udformningen af den konkrete politik og lovgivning afslører regeringen intern

uenighed. Dette resulterer i passivitet, oppustede forandringer for forandringens skyld, udskydelser af påkrævede og grundlæggende økologiske reformer indenfor landbruget.

På trods heraf er miljø- og energipolitikken utvivlsomt de områder, hvor SF og regeringen står hinanden nærmest, og hvor SFs muligheder for at bearbejde regeringen gennem forhandlinger har udsigt til størst udbytte enten i form af afsløring af hulheden i bekendelsen til kravet om en økologisk bæredygtig udvikling, eller i form af konkrete forbedringer af de fremlagte udspil. At det forholder sig således skal ikke mindst tilskrives den omstændighed, at "de grønne ministerier" er besat med radikale ministre, der har erkendt, at RVs fremtidige politiske chance ligger i at kunne påvise resultater i samarbejdet med andre end regeringspartierne og Fremskridtspartiet..

Sandsynligheden for at SF vil være i stand til i et samarbejde med dele af regeringen om en bæredygtig miljø- og energipolitik, at vende udviklingen afgørende i retning af en bedre økologisk balance, er lille. Et gennembrud for en sådan udvikling kommer først den dag, da RV er frigjort fra V, K og FRP.

VI. NOGLE PROBLEMER VEDRØRENDE VOR STRATEGI

1. Det ville være et uacceptabelt brud med vor strategi, hvis det ikke står klart, at SF er i ubetinget og skarp opposition til det flertal, der har ansvaret for disse tilstande, at vort overordnede mål i den givne etape er at få denne regering og dette folketingsflertal udskiftet med et andet flertal og en anden regering, der ikke lader sig lede af den dybt reaktionære filosofi, der præger styret idag, og at vi derfor under de givne vilkår må modarbejde den nuværende regering. Ellers er der ikke sammenhæng mellem det, vi gør idag, og det, vi vil i morgen.

2. Det betyder ikke, at der ikke på enkelte områder kan indgås aftaler mellem regeringen og SF. Dette er der intet nyt i. Det har hele tiden været og er vores politik. Vi kender ingen i SF, der har det synspunkt, at man ikke vil benytte alle muligheder for at gå ind og tage et medansvar og dermed opnå flertal for sin politik. SF vil naturligvis udnytte alle eksisterende muligheder, dels for at tag teten og presse regeringen, dels for at få indflydelse på den førte politik, hvor det er muligt.

3. Der har været fremsat en kritik, som det kan være svært at få hold på, fordi

signalerne er noget forskellige. SF-Ålborg beklager, at "i de tilfælde, hvor SF har haft mulighed for at deltage i forlig, er muligheden blevet forspildt". Men for det første findes der ikke eksempler på, hvor det er tilfældet. Og for det andet forekommer det ejendommeligt, at man beklager, at et parti som SF, der helst skulle stå som denne regerings hovedmodstander ikke indgår tilstrækkeligt mange forlig med den regering! Mener man, at vi skal overtage den rolle, som Socialdemokratiet tildels har forladt, i nogen grad som følge af pres fra SFs side?

4. Det mener man tilsyneladende, for SF-Ålborg lægger ikke skjul på, at man anser forligsmulighederne for realistiske! SF-Ålborg siger, at SF må forsøge at slå kiler ind i de borgerliges rækker og være offensive på enkeltområder og her forsøge at forhandle forlig igennem med regeringen. Sådanne muligheder er realistiske.

– Vi mener heroverfor, at muligheder skal undersøges og forsøges, hvilket hele tiden har været tilfældet, men at de i reglen ikke fører til noget. Det sker undtagelsesvis, men at påstå, at det er realistisk at sprede illusioner om den reaktionære regering og om Det radikale Venstre, med hvis interesser SF-Ålborg begrundes påstanden om det realistiske.

5. For klarheds skyld bør tilføjes, at SF-Ålborg også skriver, at "Samtidig må SF også gå i klar opposition i andre sager – ikke bare i forhold til regeringen, men også i forhold til Socialdemokratiet". Den med Socialdemokratiet gemmer vi lidt, men hvad klar opposition til regeringen angår så er det den politik, vi fører. Hvad angår forsøg på at opnå enighed med regeringen på enkelte områder, i øvrigt uden hensyn til Socialdemokratiet, så er det også den politik, vi fører. Det nye SF-Ålborg kræver, er altså at vi skal tro, at en forligspolitik er realistisk, og at vi derfor skal være offensive i forsøgene på at opnå forlig. Altså at vi skal signalere en stor interesse i at opnå forlig, og at vi skal tro på – og få andre til at tro på – at det kan lade sig gøre. Det er nøjagtig på disse to punkter – og dem alene – af SF-Ålborg foreslår en ny politik for SF.

6. HB afviser en sådan ændring af vor politik. I "mindre" sager, der ikke vedrører den "store økonomiske" politik, gør vi som hidtil gerne forsøg på at øve indflydelse på regeringens politik, og lykkes det, er det godt. Men vi vil ikke reklamere for regeringen ved at meddele, at vi anser den for så fornuftig, at der er gode fælles muligheder. Det ville være at trække i hælene på Nyrup Rasmussenfløjen i Socialdemokratiet. Denne fløj taler godt nok også om

forligsmuligheder i de store sager, men hvordan skal vi forklare, hvordan vi selv vil sætte et skel? Skøn maler vi først regeringen (på grund af de radikales deltagelse) i de små sager, kan vi ikke holde de store udenfor. En sådan politikændring vil følgelig afstive regeringen, forvirre befolkningen og formindske chancerne for at vinde et andet flertal end det borgerlige.

7. Bag de forslag, der har været fremme om en ændring af vor politiske linie, sporer man nogle problemer, der vedrører arbejderflertalspolitikken og forholdet til Socialdemokratiet og de radikale. Bag opfordringen til, at SF skal foretage en tilnærmelse til den borgerlige regering for det er der tale om –, skjuler der sig skepsis overfor arbejderflertalsstrategien, stærk uvilje mod Socialdemokratiet og en forbløffende tro på de radikale.

8. Når hovedbestyrelsen fastholder strategien om et rødt flertal, der fører rød/grøn politik, hænger det sammen med, at SF både er et her og nu-parti men også et samfundsforandrende parti, vel at mærke på et klart demokratisk grundlag. Skal vi ad demokratisk vej forandre samfundet i socialistisk retning, må der skabes flertal i befolkning og folketing for reformerne. Det flertal opnår vi ikke alene. Derfor må vi søge allierede. Med alle de forskelte og svagheder, der adskiller S og SF, er S den mest nærliggende allierede – både af politiske grunde og i kraft af vor klasseanalyse (jfr. 1989-beretningen). Derfor fører vi en politik for en sådan alliance og skabelse af et flertal, der er baseret herpå. Ophører vi med det, ophører vi med at være et revolutionært, demokratisk parti.

9. Det betyder ikke, at forholdet mellem S og SF er uproblematisk. I nogen grad er begge partier "konkurrerende", selvom det er indlysende, at et flertal kun opnås hvis de tilsammen vinder tilslutning udover det, de har idag. For det andet har strategien med et rødt flertal aldrig vakt udelt begejstring i S; også her anlægger mange den betragtning, at det skal man ikke snakke så meget om og i stedet koncentrere sig om at bruge de flertal der er. For det tredje har S gennem det meste af et århundrede indtaget en så dominerende position i den politiske arbejderbevægelse, at det helst slet ikke ser en stærk faktor ved siden af sig i arbejderbevægelsen, og at – hvis galt skal være – en sådan faktor i det mindste må acceptere rollen som "lillebror". For det fjerde havde S gennem flere generationer monopol på at være arbejderklassens repræsentant overfor de borgerlige og føne ud fra en mindretalsposition en klassesamarbejds politik, der gav visse resultater; en flertalsposition, der indebærer ophævelse af monopollet, opleves ikke som tiltrækkende. Og for det femte udviklede den "gamle"

arbejderbevægelse af forståelige, men ikke mere gældende grunde en tradition for centralisme og vækstdyrkelse.

9.1. Alt dette er formodentlig baggrunden for, at S forholder sig tøvende og splittet til strategien for et rødt flertal. Det almindelige svar er, at hvis det kommer, skal det da bruges, også må S og SF samarbejde; ofte nævnes desuden et borgerligt parti som samarbejdspartner. Bortset fra perioden 1986-88 har det været meget svært at få S til åbent at sætte kurs efter et rødt flertal og optræde som fortaler for skabelsen af det. Denne frygtsomhed er en medvirkende årsag til, at det er vanskeligt at få flertallet etableret. Kun hvis befolkningen føler, at der er vilje til at præstere et alternativ og især at arbejde sammen om det, er det muligt at mobilisere de reserver der skal til for at slippe af med det borgerlige flertal.

10. Men selvfølgelig skal vi ikke acceptere nogen "lillebror-rolle". Det er ikke tilfældigt, at SF er den på drivende kraft i strategien for et rødt flertal, der vil føre en rødgrøn politik. Det skyldes, at den socialistiske samfundsforandrende bevidsthed er afgørende for vor politik. Og kun hvis et rødt flertal har et stærkt venstreorienteret SF-indslag, kan man være sikker på, at det vil føre den nødvendige rødgrønne reformpolitik. Og S rummer betydelige kræfter, der vil det, men de er ikke enerådende i partiet; centralistiske og vækstdyrkende tendenser trækker i en anden retning. I samarbejdet må vi sikre, at de trækker det kortes strå. Både i arbejdet for at mobilisere til skabelse af et rødt flertal og i selve dette flertal er SF alt andet end en "lillebror".

Derfor er det rigtigt – og ikke i strid med arbejderflertalslinien, at vi også i praksis viser S, at vi accepterer at blive behandlet som nogen, man bare kan "regne med". Derfor var det rigtigt, at SF nægtede at underordne sig S ved to af amtsrådskonstitueringerne sidste gang. SF er forpligtet af sin egen politik, en politik der både sigter på en flertals-alliance med S og sætter et stærkt SF-præg på denne alliances politik. Kan vi ikke sætte det præg, ville det hele dårligt være umagen værd.

11. Disse forhold skal vi hverken glemme eller ignorere. Men i forhold til de øvrige politiske partier er S alligevel det parti, der er SFs mulige allierede, allerede fordi det er en del – den største del – af arbejderbevægelsen, som igen er udtryk for lønarbejdernes holdninger, og fordi også SF er en del af arbejderbevægelsen. Ingen vil vel påstå, at det kan siges om de radikale, de konservative eller Venstre

og Fremskridtspartiet? Derfor er S også det parti, der har været mest påvirkelig for pres eller inspiration fra SF. Selvom der mangler meget, er S idag mere grønt, mere NATO-kritisk og mere optaget af strukturreformer, end det var for 31 år siden, da SF så dagens lys. Og mon S i efteråret havde afstået fra en kapitulation overfor Schlüter, hvis der ikke i årevis var blevet advaret mod den slags gennem SFs eksistens?

12. I forsøgene på at få SF til at ændre sin hovedlinie ser det ud til, at nogle vil foretage en omvurdering af de radikales rolle. Her må man nok skelne mellem to vurderinger, der ikke nødvendigvis hænger sammen. Den ene er synet på RV her og nu. Vi er alle enige om, at de er kommet i klemme, og at man bør appellere til deres dårlige samvittighed (og måske nok så meget deres frygt for vælgerne); derfor har vi opfordret dem til at forlade regeringen. Nogle går videre og mener, at den dårlige samvittighed vil aktivere RV så meget indenfor regeringen, at man "realistisk" kan regne med forlig på en række enkeltområder; det tror vi ikke på, som en hovedtendens. – Men så er der den anden vurdering: at de radikale i virkeligheden er et Sf nærtstående parti, og at vi i stedet for at sigte efter et rødt flertal skal sigte efter et S-Sf-RV flertal, som af uudgrundelige årsager kaldes et "rødgrønt reformflertal". Begrundelsen er, at de radikale er mere grønne og decentralt orienteret end socialdemokraterne; derfor er denne alliance at foretrække frem for den røde alliance.

13. I vor hidtidige politik har vi ikke afvist at søge at bruge et S-Sf-RV flertal. Både efter valget i 1987 og i 1988 var SF rede til at forhandle om en regering, baseret på samarbejde mellem de tre partier. I det ene tilfælde accepterede HB endda, at der blev indledt forhandlinger om en koalitionsregering, med alle tre som deltagere. Vi var ikke særligt optimistiske, men mente, at forsøget burde gøres for at slippe af med Schlüter og fastholde de alternative politikker på en række områder, ikke mindst det sikkerhedspolitiske. Men forsøget kunne ikke gøres; de radikale ville end ikke forhandle og foretrak Schlüter.

Hvis den overhovedet havde været mulig, ville en sådan S-Sf-og-R-regering på ingen måde have været en optimal løsning. Vi må – bl.a. belært af erfaringerne fra 1981-82 – da en S-mindretalsregering byggede på samarbejde med SF og RV – overhovedet betragte enhver konstellation, hvor en S-regering baseres på et fast samarbejde med begge panier, som en nødløsning. Men den vil selvfølgelig være bedre end end Schlüter-regeringen, især hvad angår sikkerhedspolitik, uddannelses-, miljø-, energi- og trafikpolitik.

Derfor vil der være tale om et fundamentalt politikskifte, hvis vi skal sætte kurs efter en S-SF-R alliance, som noget der er bedre og mere efterstræbelsesværdigt end den røde alliance. Men HB afviser ikke at overveje den situation, hvor der ikke efter et valg – er skabt et rent S-SF flertal, som det f.eks. var situationen i 1988.

14. Hermed er ikke sagt, at SF ikke kan eller bør samarbejde med RY. Det gjorde vi som sagt i 1981-82 under bestemte vilkår og i 1982-88 under andre vilkår; det gjaldt sikkerheds-, energi-, trafik-, uddannelses- og kulturpolitik, men ikke fordelingspolitikken og den økonomiske politik, og det vil vi gøre igen, når det er muligt.

Men hermed advarer vi mod en tro på, at de radikale står SF særligt nær, og at de i et samarbejdsmonster kan fungere som modvægt mod socialdemokratisk centralisme og vækstfilosofi. SF må selv udgøre den modvægt.

15. Følgelig afviser HB alle ideer om, at vi som hovedmål skal tilstræbe en S-SF-RV-alliance. Vi skal fortsat arbejde for at få skabt et flertal for arbejderpartierne, i befolkningen og i folketetinget, med et stærkt venstreorienteret indslag. Det er det eneste strategiske redskab, der gør det muligt at gennemføre demokratiske samfundsreformer med socialistisk sigte. Arbejderne og lønmodtagerne med alle beslægtede grupper (f.eks. folkepensionister, uddannelsessøgende, bilstandsmodtagere) – udgør et så massivt flertal, at ideen om skabelse af en "historisk blok", som er udtrykt i vort principprogram, fortsat er aktuel og rigtig. Dermed er også sagt, at SF i en vis forstand går ind for blokpolitik. Et rødt flertal skal føres sin egen politik og ikke lade sig diktere af borgerlige partier. Det skal healer ikke isolere sig og vil naturligvis være åben for samarbejdsmuligheder med den borgerlige venstrefløj; jo bredere et flertal er, desto mere holdbar er lovgivningen. Men det må ikke pantsætte sin handlefrihed hos noget borgerligt parti og må ikke frygte en konfrontation, hvis den er uundgåelig og nødvendig.

16. Et rødt flertal må være meget åbent overfor folkelige bevægelser og initiativer, og det må – ligesom SF må det idag – have blik for, at kampene for mere demokrati og en stærkere grøn dimension ikke følger nogen mekanisk klassesdeling. Idag tiltrækker SF mange, der ikke umiddelbart føler sig tilknyttet til arbejderbevægelsen, men som har set, at uden demokratisk socialisme er f.eks. en grøn politik totalt ufremkommelig. På samme måde må et rødt flertal

forholde sig, så det bliver langt mere end et "arbejderflertal" i ordets bogstaveligste forstand. Mens begrebet "rødgrøn alliance" er uacceptabelt, når det anvendes partipolitisk og skal dække over en alliance med de radikale, er det meget dækkende, hvis det bruges om den folkelige alliance, som et rødt flertal må arbejde meget tæt sammen med.

VII. VORT PARTI

1. Fra et højdepunkt ved valget i september 1987 har SF i de senere år oplevet en vigende tendens. Ved det følgende valg i maj 1988 gik vi tilbage, og det samme skete ved EF-valget og kommunevalget i november 1989. Også vort – i forvejen for lave – medlemstal har udvist en vigende tendens.

1.1 Denne udvikling har udløst debat i partiet, og fra tid til anden høres direkte mismodige toner. Det skal vel også ses på baggrund af, at SF i en årrække ikke alene oplevede fremgang, men en meget dramatisk fremgang (fra 3,9 pct i 1977 til 14,6 pct. i 1987). Mange medlemmer kendte kun SF som et "succes-parti". Ellers er det vanskeligt at forstå den krisestemning, der har grebet nogle kammerater. Tilbagegangen ved EF-kommunevalget var ganske vist udtryk for samme tendens som i 1988 - folketingsvalget, men hvor vi her gik tilbage med lille tiendedel i forhold til 87-valget, gik vi kun tilbage med en lille tyvendedel ved de to andre valg. Desuden synes de fleste meningsmålinger at have stabiliseret sig på et niveau, der svarer til 88-valget. Endelig viste kommunevalget så forskelligartede resultater, at der i mange kommuner er stor opmuntring at hente. Under alle omstændigheder skal man ikke glemme, at mens SF i de første 20 år var et parti, der med to undtagelser svingede omkring 4-6 pct. af stemmerne, svinger SF nu på mere end det dobbelte. HB finder derfor ikke, at den vigende tendens bør give anledning til "revolutioner", som nogle mener. Tværtimod kunne man befrygte, at de kunne sætte os tilbage til 60'erne og 70'erne.

1.2. Af den grund kan vi selvfølgelig ikke forholde os ligegyldige til den vigende tendens, hvor beskeden den end måtte være. Der kan anføres flere grunde til den: på grund af den politiske situation har SF ikke mediernes interesse på samme måde som i de alternative flertals tid. Der er næppe heller tvivl om, at den borgerlige propapanda gør indtryk i store dele af befolkningen, inklusive adskillige som er potentielle SF-støtter. Det gælder både de småracistiske holdninger (mod indvanderne) og senest borgerskabets fryd ved de stalinistiske

systemers sammenbrud – de er jo blevet kaldt "socialistiske". – Det er imidlertid meget vigtigt, at vi udarbejder vor politik uden skelen til stemninger, men udelukkende ud fra, hvad vi finder principielt rigtigt. Det alene var baggrunden for SFs fremgang og forvandling til et af landets større partier; i 1977 var hele pressen (og den "folkestemning", som den kanaliserer) imod os, men vi tog ikke hensyn til den, da vi udformede vor politik og vor strategi.

Men det er da alt i det åbent spørgsmål, hvor godt vi "serverer" og udvikler vores politik – hvor godt vi argumenterer og arbejder.

Den samfundsmæssige udvikling – både nationalt og internationalt – nødvendiggør at vi løbende ajourfører vores analyser og justerer vores politik.

SFs politikudvikling i 80'erne har været en ubetinget succes. Men det fritager os på ingen måde for at videreudvikle og nyformulere vores politik for 90'erne. Der vil mere end nogensinde være brug for et stærkt SF med en selvstændig politisk profil. Et SF der klart vedkender sig den demokratiske socialisme, som forener det samfundsforandrende og det realistiske og som formår overfor befolkningen at levendegøre og vitalisere den rød-grønne politik, som bør være et ufravigeligt krav til et nyt rødt flertal.

Her bør vores programdebat spille en vigtig rolle. I det nye programudkast forholder vi os til væsentlige problemstillinger for 90'ernes socialistiske fornyelsesproces: Hvordan samarbejder viden økologiske kamp med kampen for demokrati, solidaritet og en realistisk økonomisk politik? Hvad er vores svar på Europas udvikling? Hvordan løser vi de globale problemer Hvordan nedbryder vi det kunstige skel mellem arbejdsliv og hverdagsliv? Hvilke samfundsmæssige kræfter kan forventes – nationalt og internationalt – afstå bag en demokratisk socialistisk og økologisk bæredygtig udvikling?

Disse centrale spørgsmål må diskuteres åbent og fordomsfrit, ikke blot i vores eget parti, men med alle progressive kræfter.

Vi bør fortsat arbejde på at styrke vores udadvendte indsats. Vi bør på alle niveauer i partiet intensivere vores deltagelse i den almindelige i de politiske debat, ligesom vi må styrke vores deltagelse i de folkelige bevægelser og organisationer. Det er vigtigt, at vi hele tiden er tæt på hverdagens liv, og det er af afgørende betydning, at vi ikke alene påvirker det, men også hele tiden lærer af

det, så det får betydning for udviklingen i vores politik.

1.3. Hvis vi fortsat skal styrke det udadvendte arbejde må vi samtidig arbejde for at vi – i partiforeninger og amtsorganisationer skaber et miljø, hvor alle føler sig godt tilfreds får lyst til at virke for partiet og kender SFs grundlæggende synspunkter og kan argumentere for dem. Til gengæld må vi "spare" medlemmerne for offentlige skænderier mellem "kendte" SFere og helt forskellige "udmeldinger" om vor politik. Vi skal have højt til taget, og udmeldinger med forskellige nuancer hører hjemme i et parti som SF; men de må ikke antage en sådan karakter, at folk ikke kan se, hvad SF som parti står for.

1.4. Endelig skal vi gøre os bevidst, at 1990erne rummer, hvad der vel er den hidtil største udfordring til SF og SF-lignende partier. Med stalinismens sammenbrud er den ene af de hovedmodstandere, vi pegede på ved SFs stiftelse, forsvundet fra historiens arena. Men tilbage står kapitalismen og imperialismen, for øjeblikket som tilsyneladende triumfator, men det varer ikke længe. 90'erne vil opleve en forstærket kamp mellem den kapitalistiske orden og den demokratiske socialisme – herhjemme, i Europa og på globalt plan. Vi kan se, at samtidig med at vi skal sikre et nationalt spillerum, så sker der også en hidtil uset intern internalisering af klassekampen, og samtidig med at gamle revolutionsteorier er brudt sam får ideerne om en demokratisk vej til socialismen almen betydning. Det er således åbenlyst, at 90erne bliver de politiske udfordrings årti både nationalt og internationalt. Det er i dette lys, at SF som venstrefløjens store parti med 80ernes erfaring må skabe øget opbakning og socialistisk fornyelse i det kommende årti.

Enstemmigt vedtaget af hovedbestyrelsen 3.-4. marts 1990 i Silkeborg.

Kilde

Fra prof. Robert Klemmensens private samling

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Politisk tale, Socialistisk Folkeparti

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/gert-petersens-tale-ved-socialistisk-folkepartis-landsmode-1990>